

*Oleg Blinov, National Aviation University
Assoc. Prof., Department of Social Technologies*

Psychological diagnostics in the context of the military staff support system

Abstract: some diagnostic methods used in the system of psychological help are considered in the article. The key points of the distress diagnosing included in the questionnaires are highlighted. The stages of organization and implementation of psychological diagnostic activity are represented. The basic indicators for the psychological tools selection are described.

Keywords: psychological diagnostics, military staff, psychological help, distress.

*Блінов Олег Анатолійович, Національний авіаційний університет,
доцент кафедри соціальних технологій
E-mail: blinov09@bigmir.net*

Психодіагностика в системі психологічної допомоги військовослужбовцям

Анотація: стаття присвячена розгляду психодіагностичних методик, які застосовуються в системі психологічної допомоги. Висвітлюються основні положення опитувальників діагностики дистресу. Надані етапи організації та проведення психодіагностичної роботи. Описані основні показники підбору психологічного інструментарію.

Ключові слова: психодіагностика, військовослужбовці, психологічна допомога, дистрес.

Вступ.

Надання психологічної допомоги військовослужбовцям є актуальним завданням в сучасних умовах¹.

За період з 2015 по 2017 рік в Україні майже 200 000 військовослужбовців пройшли бойові дії і отримали статус учасника АТО².

Стали інвалідами, відчують гострі стресові розлади, страждають від посттравматичних стресових розладів тисячі військовослужбовців звільнених в запас. Також достатньо велика категорія осіб хто хоче це зробити і не може в зв'язку з умовами підписаного контракту.

Психологічні наслідки участі в бойових діях вимагають проведення різноманітних психодіагностичних процедур в системі психологічної допомоги військовослужбовцям, які постраждали в результаті дистресу.

Вихідні положення.

Дистрес значно впливає на життєдіяльність військовослужбовців. Він призводить до зриву діяльності або до значного падіння її ефективності, сприяє розвитку психосоматичних захворювань³.

З огляду на масштабність і складність психологічних наслідків військового дистресу існує необхідність підбору, обґрунтування і застосування адекватних методик психологічної діагностики. Вони спрямовані на психодіагностику когнітивної, афективної і поведінкової сфери особистості військовослужбовців.

Основними показниками підбору психологічного інструментарію є: адекватність психологічного інструментарію вирішення поставлених завдань; час, який необхідно витратити на психодіагностичну процедуру; доступність до швидкого навчання і засвоєння психологічного інструментарію; високий

¹ Блінов О. А. Психологія бойової психічної травми : монографія / О. А. Блінов. – К. : Талком, 2016. – 246 с.

² Праута Максим. Майже 200 тисяч військових отримали статус учасника бойових дій. 28.04.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bug.org.ua/news/majzhe-200-tysyach-vijskovyuh-otrymaly-status-uchasnyka-bojovuyh-dij-162907/>

³ Сельє Г. Стресс без дистресса. – М., 1982. – 234 с. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса. – М. : Наука, 2000. – 368 с.

рівень розуміння респондентом вимог методик, а також прийняття результатів виконаної роботи.

Робота організовується і проводиться в пунктах постійної дислокації військовослужбовців; при знаходженні в бойових умовах, полігонах, відрядженнях; проходження курсу лікування в госпітальних (санаторних умовах).

Виконують психологічну роботу психологи, заступники командирів з гуманітарних питань (які пройшли відповідне навчання і добре володіють психологічним інструментарієм), медичні працівники.

Формулювання мети статті.

Проаналізувати основні психодіагностичні опитувальники і методики психологічної допомоги військовослужбовцям.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Використовуються на практиці такі основні психодіагностичні опитувальники і методики: опитувальник бойового стресу О. А. Блінова (ОБСБ); колода метафоричних асоціативних фотокарт «Стрес-стоп!»; колода метафоричних асоціативних карт «Компас вибору професії»; опитувальник для скринінгу посттравматичного стресового розладу; міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант) (Mississippi Scale-MS); опитувальник особистісної та ситуаційної тривожності Спілбергера – Ханіна; експрес шкала оцінки самопочуття, настрою та активності (СНА); проєктивні тести («Автопортрет», «Неіснуюча тварина»); тест вибору кольору Люшера; опитувальник травматичного стресу І. А. Котенева; шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (ШОІБД); мінесотський багатофакторний особистісний опитувальник (міні-мульти ММРІ).

1. Опитувальник бойового стресу О. А. Блінова (ОБСБ). Опитувальник призначений: для визначення рівня психологічного стресу в осіб, що приймають (приймали) участь в діяльності, яка несе загрозу для життя; встановлення ступеня їх пристосованості до дії в екстремальних умовах; наявності ресурсів людини для подолання наслідків травматичного стресу.

2. *Опитувальник для скринінгу посттравматичного стресового розладу*. Це експрес методика оцінки ПТСР. Опитувальник складається з 7 питань. Пропонується відповісти «так» чи «ні» на запитання. Наявність 4 і більше позитивних відповідей показує на можливість існування ПТСР.

3. *Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант) (Mississippi Scale-MS)*. Міссісіпська шкала (МШ) призначена для оцінки ступеня вираженості посттравматичних стресових реакцій у ветеранів бойових дій (Keane et al., 1987, 1988).

4. *Опитувальник особистісної та ситуаційної тривожності Спілбергера-Ханіна*. Вимірює рівень актуальної та особистісної тривожності.

5. *Експрес шкала оцінки самопочуття, настрою та активності (СНА)*. Застосовується для експрес оцінки самопочуття, настрою та активності при проведенні психодіагностичного обстеження пацієнтів, психокорекційної або психотерапевтичної роботи.

6. *Колода метафоричних асоціативних фотокарт «Стрес-стоп!»*. Призначена для роботи з несприятливими емоційними станами людини. Застосовується для індивідуальної і групової роботи, сімейного консультування і коучингу.

7. *Колода метафоричних асоціативних карт «Компас вибору професії»*. Колода метафоричних асоціативних карт призначена для розкриття свідомих і несвідомих виборів професійної діяльності людини, здійснення аналізу його мотиваційних переваг, для вивчення і полегшення вибору професії людині.

8. *Проективні тести («Автопортрет», «Неіснуюча тварина»)*. Застосовуються з метою діагностики несвідомих емоційних компонентів особистості (самооцінки, актуального стану, невротичних реакцій тривожності, страху, агресивності).

9. *Тест вибору кольору Люшера*. Тест відноситься до проективних методик і заснований на експериментально встановленій залежності між

перевагою людиною певних кольорів (відтінків) та її поточним психологічним станом. Короткий варіант тесту Люшера має вісім кольорів.

10. *Опитувальник травматичного стресу І. А. Котенєва*. Методика призначена для діагностики постстресових розладів, характерних для представників «небезпечних професій» (військові, поліцейські, пожежні, рятувальники та інших фахівців).

11. *Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду (ШОІБО)*. Дана методика призначена для оцінки кількісних параметрів частоти і тривалості участі військовослужбовців у різних екстремальних ситуаціях в умовах бойових дій.

12. *Мінесотський багатofакторний особистісний опитувальник (міні-мульт ММРІ)*. Опитувальник спрямований на виявлення найбільш поширених ситуативних або застійних особистісних розладів, обумовлених екстремальними умовами життєдіяльності.

13. *Опитувальник «Самопочуття, активність, настрої»* використовується для експрес-оцінки стану людини.

Висновки.

Практика психологічної допомоги свідчить про використання різноманітних психодіагностичних опитувальників і методик.

Основними показниками підбору психологічного інструментарію є: адекватність психологічного інструментарію вирішення поставлених завдань; час, який необхідно витратити на психодіагностичну процедуру; доступність до швидкого навчання і засвоєння психологічного інструментарію; високий рівень розуміння респондентом вимог методик, а також прийняття результатів виконаної роботи.

Робота організовується і проводиться за такими етапами: в пунктах постійної дислокації військовослужбовців; при знаходженні в бойових умовах, полігонах, відрядженнях; проходження курсу лікування в госпітальних (санаторних) умовах.